

Někdo věří tomu, že její / jeho kroky vedou ascendenty a konjunkce vesmírných těles. Jiní za východisko svého osudu považují průsečík „velkých“ dějin a „malých“ událostí, vztahujících se časově, místně, společensky, politicky, kulturně ke konkrétní rodině, ke konkrétnímu člověku. Kdo a co tedy určuje, jací jsme? Kým jsme se narodili a kým se stáváme v průběhu svého života?

Bezesporu naši rodiče, prarodiče a sourozenci. Naši učitelé, spolužáci, kamarádi, kolegové, partneři, místní komunita a vztahy, které si k ní a v ní budujeme. Náš domov. Co ale činí domov domovem?

Obvodové zdi vymezující půdorys budovy, typ oken, omítky, zastřešení? Prostorem pulsující energie, věčné láskyplné budování a nekonečné (i nenáviděné) opečovávání? Kumulace potřebných předmětů zajišťujících životní standard? Vůně? Ozvěna ranního zpěvu ve sprše? Štěkání psa u sousedů? Chuť pokrmu kalibrovaná podle preferencí členů rodiny? Mlha, která se po ránu převaluje nad údolím? Slunce, které překračuje horizont ve stejném místě daného dne každého roku? Křupnutí voskově lesklé slupky jablka utrženého z jabloně v sadu ve stráni a kapky lepkavé šťávy tekoucí po bradě a do rukávu? A co když to všechno zmizí...

Jen tak. Protože proto. Například z toho důvodu, že se dáte do pohybu. Ať už k tomu vybízejí vnitřní pohnutky či vnější okolnosti. Pokud svůj domov opustíme, zůstaneme tím, kým jsme byli? A zůstane stavení / osada / město identicky vnímaným domovem pro toho, kdo se do nich nastěhuje po nás? Kam se vytratí ona zmiňovaná pulsující energie v případě, že dům zůstane opuštěný a postupně chátrá? Na tyto a na další otázky hledá odpověď autorka výstavního projektu nazvaného July 32, doktorandka oboru Vizuální komunikace na Fakultě umění a designu Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, Marija Mandić.

Tato srbská umělkyně, žijící a pracující v Praze a ve městě Novi Sad, se na základě vzpomínek členů své rodiny vypravila do míst jejich bývalých domovů původně rozprostřených v rámci bývalé Jugoslávie a situovaných nyní na území několika balkánských států. Otázky, které si v počátcích svého uměleckého výzkumu kladla, souvisely právě s výše zmíněným průsečíkem obecných dějin, konkrétních událostí a osudů lidí, kteří se v nich ocitají. Zároveň v participačním rozměru pobídka příbuzným nakreslit situační pláněk původního domu sledovala míru shody mezi aktuální situací, historickou realitou a projekcí jejich vzpomínek či představ.

Na návštěvnících výstavy ponechává, zda po zhlédnutí instalace naleznou spojitosti s vlastními přetrhanými rodinnými vazbami a pozapomenutými historickými souvislostmi. Autorka nepochybuje o tom, že minulosti je zapotřebí pokorně naslouchat a vést s ní otevřený dialog.

ZDENA KOLEČKOVÁ

Výstava July 32 mladé fotografky Mariji Mandić (*1990, Srbsko) představuje vybrané fotografie ze stejnojmenného cyklu. Samotný imaginativní název odkazuje k zápletce znovu vyvolávání dávných vzpomínek v aktuálním časoprostoru a atakuje představu o možnosti věrného zpětného zachycení již uplynulých událostí. Paměť člověka i krajina se mění vlivem času. Neexistující datum v kalendáři vypráví o touze hmotného vizuálního zpřítomňování vzpomínek.

Dílo prezentované v Galerii 2 tvoří dvě části. První část reprezentuje sken staršího osobního dokladu národní příslušnosti s nápisem „Místo pro fotografii“, kde si uvědomujeme historii, ale chybí nám zde určitá reprezentace – konkrétní obraz, který by nahradil poetický nápis. Autorka nám umožňuje vložit si do tohoto aktuálně prázdného prostoru naše obrazy a aktivovat představivost.

Impulsem pro vznik druhé části díla byl autorčin zájem o rodinnou historii, o místa, odkud její prarodiče pochází. Vychází z myšlenky, že místo a prostředí, kde jsme nějaký delší čas vyrůstali, nás spoluutváří jako svébytného jedince. Stává se upomínkou, památkou, a proto si jej ve vzpomínkách neseme celý život s sebou.

Marija Mandić pracovala s rodinným fotoarchivem a především vyprávěním svých prarodičů. Se zájmem naslouchala jejich příběhům, jak vypadal jejich rodný a dnes vzdálený kraj, který opustili. Autorka si zaznamenala jejich vzpomínky do krátkých popisných textů. Tyto texty jí následně sloužily jako návod pro nalezení a vizuální zpodobnění upomínaných míst v bývalé Jugoslávii. Vydala se na místa v Chorvatsku, Bosně, Černé Hoře a Kosovu, které její prarodiče někdy až přehnaně detailně popisovali, ale ta místa se mezitím proměnila. Začal vznikat cyklus černobílých fotografií doprovázený ručně psaným textem, jenž byl pouze počátečním vodítkem k fotograficky zaznamenaným místům.

Fotografický cyklus July 32 reprezentuje střet vlastních představ, vytvořených během naslouchání vyprávěným příběhům, a aktuálního obrazu, jež je výsledkem působení zubu času.

Na propletení vnitřního a vnějšího světa narazila autorka Marija Mandić i během realizace fotografického cyklu: „Nesrovnalosti v tom, co jsem skutečně našla a co jsem o těchto místech slyšela od mých prarodičů, odhalily skryté příběhy, které vyprávějí o demografických, městských, a tím i sociálních změnách a venkovských poměrech, což potvrzuje, že tyto odchylky mezi vzpomínkou a skutečnou situací místa nepochybně ukazují na provázanost soukromé a veřejné sféry těchto míst.“ Pocit určitého zklamání je vystřídán uvědoměním si balancování na hranici prostoru mezi existujícími vzpomínkami a neovlivnitelnou proměnou světa. Marija Mandić se ve své tvůrčí práci zabývá individuální a komunikativní pamětí, jejich vzájemným vztahem v prostoru.

ADÉLA MACHOVÁ